

Eviran ohje 12825/2

Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 7

Rehut

2014

Eviran ohje 12825/2
Käyttöönotto: 15.8.2011, päivitys 9.7.2014

Rehu- ja lannoitevalvontayksikkö
Hyväksyjä Jaostopäällikkö Tarja Root

Esittelijä Ylitarkastaja Tiina O'Toole

Jakelu: Julkaisu on saatavilla Eviran internetsivuilta osoitteesta www.evira.fi

Johdanto

Luonnonmukainen tuotanto on kokonaisvaltainen maataloustuotantojärjestelmä, jonka tarkoituksena on tuottaa ympäristön kannalta hyvien tuotantotapojen mukaisesti elintarvikkeita ja hyödykkeitä kuluttajille.

Luomutuotanto on valvottua tuotantoa. Valvonnalla varmistetaan luomutuotantoketjun asianmukainen toiminta ja kuluttajien luottamuksen säilyminen luonnonmukaisesti tuotettuihin tuotteisiin. Luonnonmukaisen tuotannon säännöt määrittävät Euroopan unionin yhteisessä lainsäädännössä, joka on voimassa sellaisenaan kaikissa jäsenmaissa.

Luonnonmukaisesti tuotettuja rehuja on mahdollista valmistaa, varastoida, tuoda tai markkinoida luomukotieläintilojen tarpeisiin liittymällä rehujen valvontajärjestelmään ja noudattamalla luomusäädösten vaatimuksia. Luomurehujen valvontajärjestelmässä olevat toimijat tarkastetaan vuosittain ns. tuotantotarkastuksilla. Tarkastuskäynnillä varmistetaan, että toimija on noudattanut luonnonmukaisen tuotannon sääntöjä. Valvonta on pääasiassa asiakirjavalvontaa ja siksi luomuvalvontaan liittyminen edellyttää

toimintatapojen kirjallista kuvausta ja suoritettujen toimenpiteiden jatkuvaa kirjaamista.

Tässä ohjeessa on kuvattu, miten luomurehujen valvontajärjestelmään liitytään, mitä hyväksyntäprosessiin kuuluu sekä mitä asioita toimijan tulee rehulainsäädännön lisäksi huomioida miettiessään luomurehujen valmistusta, markkinointia, varastointia, kuljetusta ja luomurehun sisämarkkina-kauppaa. Ohjeen tarkoituksena on helpottaa toimijaa toimimaan lainsäädännön mukaisesti ja antaa käytännön neuvoja, joita noudattamalla toimija täyttää lainsäädännön vaatimukset. Ohjeessa Evira tulkitsee lainsäädäntöä, joten ohje ei ole juridisesti sitova. Toimijan tulee itse varmistaa lainsäädännön vaatimukset.

Luomurehujen valvontajärjestelmä kattaa tällä hetkellä vain tuotantoeläinten rehut, mutta ei lemmikkieläinten, vesiviljelyeläinten tai turkiseläinten rehuja. Lisätietoja luomurehujen valvontaan liittyen saa Elin-
tarviketurvallisuusvirasto Eviran kotisivuilta www.evira.fi tai Eviran rehujaostosta.

Sisällysluettelo

Johdanto.....	3
1 Lainsäädäntö.....	5
2 Määritelmät.....	6
3 Luomurehujen valvontajärjestelmään liittyminen	8
3.1 Kenen tulee liittyä luomurehujen valvontajärjestelmään?.....	8
3.2 Valvontajärjestelmään liittyminen.....	9
3.3 Alkutarkastus.....	10
3.4 Valvontajärjestelmään hyväksyminen.....	11
3.5 Kirjanpito ja taselaskelmat	11
3.6 Tuotantosäännöt	12
4 Tuotantotarkastukset.....	15
4.1 Mitä ovat tuotantotarkastukset?	15
4.2 Tarkastajat	15
4.3 Valvontamaksut.....	15
4.4 Asiakirjaselvitys.....	15
5 Rehujen merkitseminen luonnonmukaisesti tuotetuiksi	17
5.1 Oikeus käyttää viittausta luomutuotantoon.....	17
5.2 Rehujen pakolliset pakkausmerkinnät	17
5.3 Vapaaehtoiset merkinnät	18
6 Sisämarkkinakauppa ja tuonti	21
6.1 Asiakirjat.....	21
6.2 Hygieniavaatimukset ja saastuneen rehun käsittely	21
6.3 Jäljitettävyys ja asiakirjat.....	22
7 Muutokset toiminnassa tai olosuhteissa.....	23
7.1 Valvontaviranomaiselle ilmoitettavat asiat	23
7.2 Valvonnasta eroaminen	23
8 Seuraamukset ja muutoksenhaku	24
8.1 Seuraamukset.....	24
8.2 Muutoksenhaku.....	24

1 Lainsäädäntö

Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007 ja Komission asetus (EY) N:o 889/2008 muutoksineen (jäljempänä komission asetus) määrittelevät vähimmäisvaatimukset Euroopan unionin alueella luonnonmukaisesti tuotetuille rehuille. Luomurehujen maahantuontia säätelee komission asetus (EY) N:o 1235/2008 (jäljempänä tuontiasetus). Neuvoston asetuksessa esitetty luonnonmukaisen tuotannon valvonta on Suomessa toimeenpantu Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 1100/1994 (muutettu lailla 273/2003) nojalla annetulla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 846/2008 luonnonmukaisesta tuotannosta, luonnonmukaisten tuotteiden merkinnöistä ja valvonnasta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella 193/2010 on annettu Suomessa toimivien valvontaviranomaisten tunnusnumerot.

Luonnonmukaisten rehujen valvontajärjestelmään voi hakea rekisteröitynyt rehualan toimija. Rehulainsäädännön vaatimusten lisäksi luomuvalvontaan liittyvän rehualan toimijan tulee noudattaa luomulainsäädännön vaatimuksia. Rehualan toimintaan kuuluu koko rehuketju alku-

tuotannosta kaupan portaaseen asti. Lisätietoja löytyy: http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/rehut/rehualan_toiminta/.

Luomurehujen valvontajärjestelmä kattaa tällä hetkellä tuotantoeläinten rehut, mutta ei lemmikkieläinten, vesiviljelyeläinten tai turkiseläinten rehuja. Yhteisen EU:n luomustandardin vielä puuttuessa, lemmikkieläinten rehujen valmistus eri EU:n jäsenmaissa voi perustua joko yksityiseen tai kansalliseen standardiin. Yksityisten standardien tulee noudattaa neuvoston asetuksessa ja toimeenpanoasetuksessa säädettyjä periaatteita ja vaatimuksia. Kun EU:n yhteiset standardit valmistuvat, on lemmikkieläinten luomuruokien valmistajilla mahdollisuus hakeutua luomuvalvontajärjestelmään ja valvonta yhdenmukaistuu. Hakemuksen standardin hyväksymisestä sellaisten lajien osalta, joille ei ole vahvistettu yksityiskohtaisia tuotantosääntöjä, voi jättää rekisteröity yhdistys tai muu yhteisö. Yksityistä standardia valvotaan samassa valvontajärjestelmässä kuin muutakin luonnonmukaista tuotantoa. Suomessa valvonnasta vastaa Elintarviketurvallisuusvirasto Evira.

2 Määritelmät

'Ensimmäisellä vastaanottajalla' tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jolle tuotu lähetykset toimitetaan ja joka ottaa sen vastaan valmistusta ja/tai kaupan pitämistä varten.

'HACCP' (Hazard Analysis and Critical Control Point) toimijan laatimaa järjestelmää, jonka avulla ennakoivasti tunnistetaan, arvioidaan ja hallitaan rehurvalisuuden kannalta merkittäviä vaaroja. HACCP-järjestelmään voi sisältyä yksi tai useampia HACCP-ohjelmia.

'Kotieläintuotannolla' tarkoitetaan kotieläinten tai kesytettyjen maaeläinten, myös hyönteisten, tuotantoa.

'Loppukäyttäjällä' tarkoitetaan luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden, elintarvikkeiden, rehujen, alkoholijuomien, kylvösiementen ja taimiaineiston viimeistä käyttäjää, joka käyttää tuotteen itse omassa toiminnassaan eikä pidä mainittua tuotetta sellaisenaan kaupan.

'Luonnonmukaisella/luomu tuotannolla' tarkoitetaan neuvoston luomusäätöasetuksessa (EY) N:o 834/2007 vahvistettujen sääntöjen mukaisen tuotantomenetelmän käyttöä kaikissa tuotannon, valmistuksen ja jakelun vaiheissa.

'Luonnonmukaisesti tuotetut rehut' ovat rehuja, joista saadaan niitä markkinoissa käyttäen luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia merkintöjä toimenpideohjelmien mukaisesti.

'Maatalousperäisillä ainesosilla' tarkoitetaan kasvi- ja eläintuotteita sekä keruutuotannon tuotteita ja hiiva.

'Mainonnalla' tarkoitetaan yleisölle muilla keinoin kuin pakkausmerkinnällä osoitettua esitystä, jolla pyritään vaikuttamaan tai joka todennäköisesti vaikuttaa asenteisiin, uskomuksiin ja käyttäytymiseen tai joka muokkaa niitä tarkoituksin edistää suoraan tai välillisesti luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden myyntiä.

'Merkinnällä' tarkoitetaan ilmausta, mainintaa, tietoa, tavaramerkkiä, kaupallista merkkiä, kuvaa tai tunnusta, joka liittyy tai on tehty mihin tahansa tuotteen mukana tulevaan tai siihen viittaavaan pakkaukseen, asiakirjaan, tiedotteeseen, etikettiin, tauluun, renkaaseen tai kaulukseen.

'Muuntogeenisistä organismeista tuotetulla' tarkoitetaan kokonaan tai osittain muuntogeenisistä organismeista johdettua tuotetta, joka ei kuitenkaan sisällä muuntogeenisiä organismeja eikä koostu niistä.

'Muuntogeenisten organismien tuottamalla' tarkoitetaan tuotetta, joka on johdettu käyttämällä tuotantoprosessin viimeisenä elävänä organismina muuntogeenistä organismia, mutta joka ei kuitenkaan sisällä muuntogeenisiä organismeja eikä koostu niistä tai ole niistä tuotettu.

'Rehun lisäaineella' tarkoitetaan aineita, mikro-organismeja tai valmisteita, rehuainetta ja esiseoksia lukuun ottamatta, jotka tarkoituksellisesti lisätään rehuihin tai veteen ja joilla on yksi tai useampi rehun lisäaineelta vaadittu vaikutus.

'Siirtymisellä' tarkoitetaan siirtymistä muusta kuin luonnonmukaisesta tuotan-

nosta luonnonmukaiseen tuotantoon tietyn ajan kuluessa, jona on sovellettu luonnonmukaista tuotantoa koskevia säännöksiä.

'Siirtymävaiheen rehuilla' tarkoitetaan luonnonmukaisen tuotannon siirtymävaiheessa tuotettuja rehuja, lukuun ottamatta asetuksen (EY) N:o 834/2007 17 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua siirtymävaiheen alkamista seuranneiden 12 kuukauden aikana korjattuja rehuja.

'Tarkastuslaitoksella' tarkoitetaan riipumatonta yksityistä kolmatta osapuolta, joka tekee tarkastuksia ja myöntää sertifiikaatteja luonnonmukaisen tuotannon alalla tämän asetuksen säännösten mukaisesti. Tarvittaessa täksi laitokseksi katsotaan myös vastaava kolmannen maan laitos tai vastaava kolmannessa maassa toimiva laitos.

'Tarkastusviranomaisella' tarkoitetaan jäsenvaltion julkista hallintoorganisaatiota, jolle toimivaltainen viranomainen on kokonaan tai osittain siirtänyt sille kuuluvan toimivallan tarkastusten tekemiseen ja sertifiikaattien myöntämiseen luonnonmukaisen tuotannon alalla tämän asetuksen säännösten mukaisesti. Tarvittaessa täksi viranomaiseksi katsotaan myös vastaava kolmannen maan viranomainen tai vastaava kolmannessa maassa toimiva viranomainen.

'Toimijalla' tarkoitetaan luonnollisia tai oikeushenkilöitä, joiden vastuulla on varmistaa, että luomuasetusten vaatimuksia noudatetaan niiden valvontaan kuuluvassa luonnonmukaisen tuotantotalan yrittäjätoiminnassa.

'Toimivaltaisella viranomaisella' tarkoitetaan jäsenvaltion keskusviranomaisesta, jolla on toimivalta järjestää virallinen valvonta luonnonmukaisen tuotannon alalla tämän asetuksen säännösten mukaisesti, tai muuta viranomaista, jolle tämä toimivalta on siirretty. Tarvittaessa täksi viranomaiseksi katsotaan myös vastaava kolmannen maan viranomainen, Katso kohta 5.2.

'Tukkukaupalla' tarkoitetaan luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden,

elintarvikkeiden, rehujen, alkoholi-juomien sekä kylvösiementen ja taimiaineiston markkinointia muille kuin suoraan tuotteiden loppukuluttajille tai loppukäyttäjille.

'Tuotannon, valmistuksen ja jakelun vaiheilla' tarkoitetaan kaikkia vaiheita luonnonmukaisen tuotteen alkutuotannosta sen varastointiin, jalostukseen, kuljetukseen, myyntiin tai toimitukseen lopulliselle kuluttajalle, ja soveltuvilta osin sen merkintä-, mainonta-, tuonti-, vienti- ja alihankintatoimiin.

'Vaatimustenmukaisuusmerkinnällä' tarkoitetaan merkintää, joka on osoitus tiettyjen standardien tai muiden säännösten noudattamisesta.

'Valmistuksen apuaineet' aineet, joita ei yksinään käytetä rehuna ja joita käytetään tarkoituksellisesti rehujen tai rehuaineiden jalostuksessa teknologiseen tarkoitukseen käsittelyn tai jalostuksen aikana, mikä voi johtaa tahattomaan, mutta teknisesti väistämättömään aineiden tai niiden johdannaisien jäämien esiintymiseen lopputuotteessa. Edellä mainittu edellyttää, että nämä jäämät eivät vaikuta haitallisesti eläinten tai ihmisten terveyteen tai ympäristöön ja ettei niillä ole teknologisia vaikutuksia valmiiseen rehuun.

'Valmistuksella' tarkoitetaan luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden säilömistä ja/tai jalostusta, teurastus ja kotieläintuotteiden paloittelu mukaan luettuna, sekä pakkaamista, merkitsemistä ja/tai luonnonmukaista tuotantotapaa osoittavien merkintöjen muuttamista.

'Varastoinnilla' tarkoitetaan luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden, elintarvikkeiden, rehujen, alkoholi-juomien sekä kylvösiementen ja taimiaineiston säilyttämistä niiden myöhempää markkinointia varten. Varastoinnilla ei kuitenkaan tarkoiteta säilyttämistä, joka tapahtuu myyntipisteen tai tämän asetuksen mukaiseen valvontaan kuuluvan tuotannon, valmistuksen, valmistuttamisen, tukkukaupan sekä kolmansista maista tapahtuvan tuonnin yhteydessä.

3 Luomurehujen valvontajärjestelmään liittyminen

3.1 Kenen tulee liittyä luomurehujen valvontajärjestelmään?

Luomurehuja valmistavien, markkinoivien sekä varastoitavien ja maahan-tuovien rehualan toimijoiden tulee liittyä luomurehujen valvontajärjestelmään. Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavien merkintöjen käyttö edellyttää toimijan liittymistä luomuvalvontajärjestelmään, jotta koko luomutuotantoketju on valvottu. Myös sellaisten toimijoiden, jotka ovat antaneet sopimuksella kolmannen osapuolen tehtäväksi luonnonmukaisten rehujen tuotannon, varastoinnin, valmistuksen, maahantuonnin tai maastaviennin, on kuuluttava valvontajärjestelmään.

Luomuviittaukset

Rehussa katsotaan olevan luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia merkintöjä, jos ostajalle annetaan se käsitys, että rehu on valmistettu luonnonmukaista tuotantoa koskevien sääntöjen mukaan. Viittaus voi olla pakkausmerkinnöissä, mainosmateriaalissa tai kaupallisissa asiakirjoissa. Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaaviksi merkinnöiksi katsotaan erityisesti seuraavat maininnat: luonnonmukainen, ekologinen ja biologinen sekä niiden tavalliset johdokset (luomu-, eko- ja bio-) tai diminutiivit yksin tai yhdistettynä sekä biodynaaminen, orgaaninen ja orgaanisbiologinen. Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaaviksi merkinnöiksi katsotaan myös jäsenmaissa käytössä olevat viralliset termit, kuten ”organic”, ”biologique” ja ”ekologisk”, jotka on lueteltu neuvoston asetuksen liitteessä. Lisää luomurehujen merkinnöistä löytyy kappaleesta 5.

Luomutilojen välinen kauppa

Luomuvalvontajärjestelmään kuuluvien tilojen välillä voidaan käydä kauppaa jalostamattomilla kasvinviljelytuotteilla liittymättä luomurehujen valvontajärjestelmään. Jos rehujen koostumusta muutetaan erottamalla niistä joitakin osia, esimerkiksi viljan jyvistä kuoriosaa tai rypsin siemenestä öljyä, rehuaineen markkinointi edellyttää luomutilan liittymistä luomurehujen valvontajärjestelmään. Toimijan lopettaessa luomutuotannon hänen on erottava luomuvalvontajärjestelmästä kirjallisesti. Erotessaan valvontajärjestelmästä myös hänen hallussaan olevat luomurehut muuttuvat tavanomaisiksi (katso kohta 7.2).

Vähittäiskauppa

Vähittäiskauppiaan tai suoraan loppukäyttäjälle tai kuluttajalle luomurehuja markkinoivan toimijan ei tarvitse kuulua valvontajärjestelmään edellyttäen, että toimija ei tuota tai valmista luomurehuja eikä varastoi niitä kuin myyntipisteen yhteydessä. Luomurehujen tuonti kolmansista maista edellyttää toimijan liittymistä luomurehujen valvontajärjestelmään samoin kuin jos antaa tuonnin kolmannen osapuolen tehtäväksi.

Tukkukauppa

Rehualan toimijan, joka pitää kaupan luonnonmukaisesti tuotettuja rehuja muille kuin suoraan kuluttajalle/loppukäyttäjälle tulee kuulua luomurehujen valvontajärjestelmään.

Varastointi

Luomurehut on varastoitava luomuhyväksytyssä varastointilaitoksessa. Jos toimija varastoi luomurehua, tulee toimi-

jan ilmoittaa Eviralle, missä varastointilaitoksissa luomurehua tullaan varastoitmaan ja varmistua siitä, että varastointilaitos kuuluu luomuvalvontajärjestelmään. Tulevista ja lähtevistä tuotantopanoksista ja luomurehuista on pidettävä kirjaa. Varastokirjanpidon taseella tarkoitetaan yhteenvetoa siitä, kuinka paljon tuotantopanoksia ja valmiita tuotteita varastosta löytyy. Ajan tasalla olevaa kirjanpitoa on pidettävä yksikkökohtaisesti myös tavanomaisessa tuotannossa olevasta yksiköstä. Kirjanpitoon kirjatut tiedot on voitava osoittaa oikeiksi asianmukaisilla tositteilla. Lisää tietoa kirjanpitovaatimuksista löytyy kappaleesta 3.5.

Kuljetus

Luomurehuaineet ja valmiit luomurehut kuljetetaan varastointilaitoksille, rehutehtaille, luomutiloille ja maatalouskauppoihin pääsääntöisesti suljetuissa pakkauksissa, joissa tulee olla asianmukaiset pakkausmerkinnät. Suljetulla pakkauksella tarkoitetaan pakkausta, joka on suljettu siten, että sisältöä ei voi korvata toisella tuotteella sinettä vilpillisesti käsittelemättä tai rikkomatta. Näin esim. kontissa tuotavat rehuaineet voidaan sulkea konttiin ja sinetillä voidaan varmistaa, että kontti pysyy suljettuna koko matkan ajan. Yksittäisten pakattujen rehujen kohdalla riittää se, että rehut on pakattu suljettuihin myyntipakkauksiin, joita ei voi avata ilman, että pakkaus rikkoutuu. **Kahden luomuvalvontajärjestelmään kuuluvan toimijan välillä luomurehuja voidaan kuljettaa pakkaamatta.** Luomurehujen erilläänpidosta löytyy lisää tietoa kappaleesta 3.6.

3.2 Valvontajärjestelmään liittyminen

Rehualan toimijan, joka haluaa liittyä luomurehujen valvontajärjestelmään, on täytettävä hakemus liitteineen ja toimitettava se Eviraan. Hakemus tulee täyttää huolellisesti joka kohdalta ja sen mukana on lähetettävä kaikki tarvittavat liitteet. Rehujen valvontajärjestelmään liittyvät hakemuslomakkeet löytyvät Eviran kotisivuilta

http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/rehut/rehualan_toiminta/lomakkeet/

Ennen valvontajärjestelmään hakeutumista **toimijan tulisi perehtyä luonnonmukaisen tuotannon sääntöihin ja valmistettava huolellisesti hakemus liitteineen. Hakemus tulee laatia hy-**

vissä ajoin ennen suunniteltua toiminnan aloittamista, koska hakemusta voi joutua täydentämään ja alkutarkastuksella voidaan todeta puutteita, jotka toimijan tulee korjata ja raportoida ennen hyväksymispäätöksen saamista. Alla kuvatut toiminnasta kertovat kuvaukset eli ns. luomutoiminnan laatujärjestelmä, tulee toimittaa hakemuslomakkeen liitteenä Eviraan.

Toimijan tulee laatia luonnonmukaista tuotantoa varten laatujärjestelmä, jossa kuvataan seuraavat asiat:

- yksikön ja/tai tuotantopaikkojen ja/tai toiminnan täydellinen kuvaus.
- käytännön toimenpiteet, jotka on toteutettava yksikkö- ja/tai tuotantopaikka- ja/tai toimintatasolla, jotta varmistetaan luonnonmukaista tuotantoa koskevien sääntöjen noudattaminen.
- varotoimenpiteet, jotka on toteutettava muiden kuin sallittujen tuotteiden tai aineiden aiheuttaman kontaminaatiovaaran vähentämiseksi.
- puhdistustoimenpiteet, jotka on toteutettava varastointipaikoissa koko tuotantoketjussa.

Valvontajärjestelmään liittymällä toimija sitoutuu:

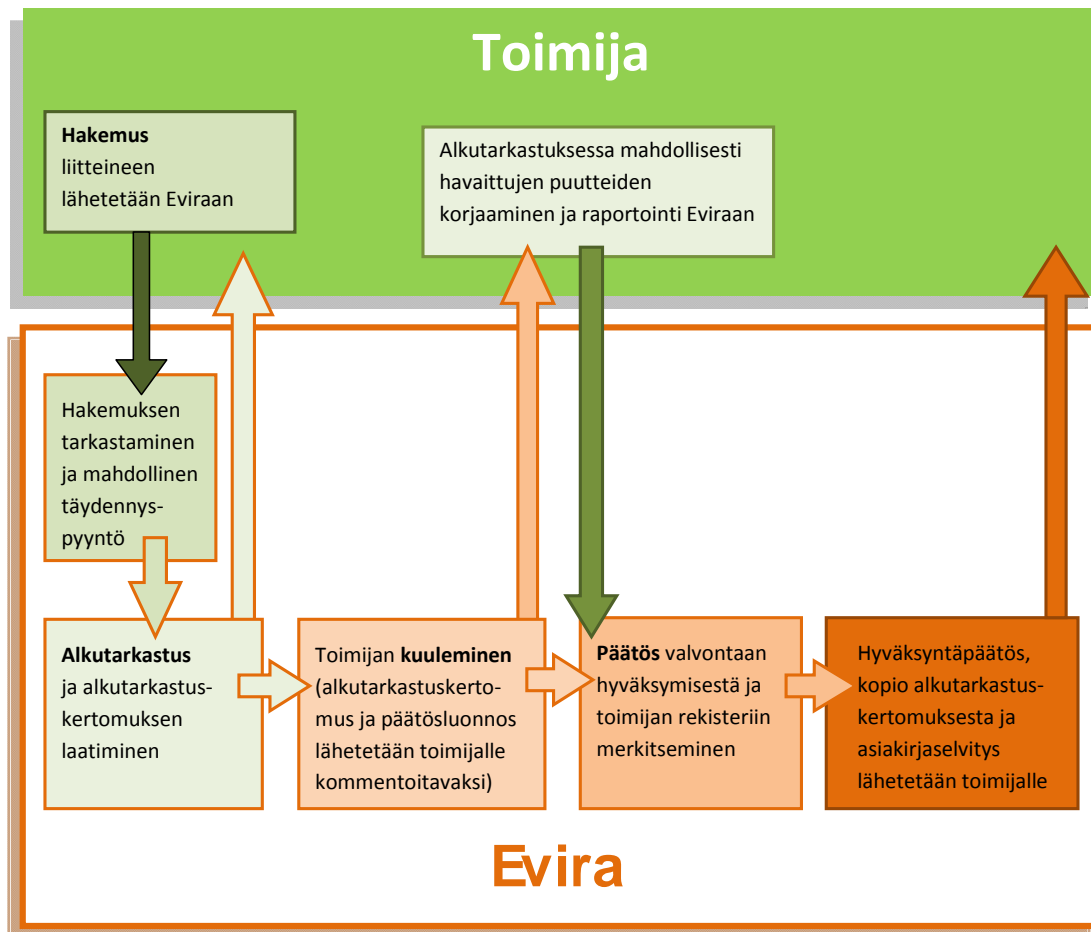
- noudattamaan luonnonmukaista tuotantoa koskevia säädöksiä
- ilmoittamaan valvontaviranomaiselle eli Eviralle välittömästi epäilyksestä, että hänen valmistamansa tai toiselta toimijalta saama rehu ei täytä luomutuotannon vaatimuksia
- hyväksymään luonnonmukaista tuotantoa koskevien asetusten mukaiset seuraamukset rikkomuksen tai sääntöjenvastaisuuden tapahduttua
- ilmoittamaan seuraamustapauksessa (markkinointikielto, erottaminen valvontajärjestelmästä) asiasta rehun ostajille kirjallisesti varmistaakseen, että luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät poistetaan kyseisestä rehusta, koska rehu ei täytä luomusäädöksiä
- päästämään tarkastusviranomaisen tarkastamaan tuotantoyksikön kaikki osat (myös mahdollinen tavanomainen yksikkö), mukaan lukien kirjanpito ja siihen liittyvät asiakirjat
- antamaan kaikki tarkastuksen tekemisen kannalta tarpeelliset tiedot

- antamaan pyynnöstä valvontaviranomaisille omien laadunvarmistusohjelmiansa tulokset
- maksamaan tarkastuksista Eviran maksuasetuksen mukaiset maksut.

3.3 Alkutarkastus

Toimijan luona tehdään alkutarkastus, kun valvontaviranomainen on saanut toimijan lähettämän hakemuksen liitteineen. Alkutarkastuksessa käydään läpi toimijan lähettämät asiakirjat ja varmen-

netaan, että luomutuotantoon on tarvittavat, lainsäädännön vaatimat toimintaedellytykset. Tarkastuskäynnillä tarkastetaan myös tuotanto- ja varastotiloja ja toimijalla on mahdollisuus esittää kysymyksiä. Alkutarkastuksen jälkeen valvontaviranomainen laatii tarkastuskäynnistä alkutarkastusraportin, joka lähetetään toimijalle kommentoitavaksi (ns. kuulemismenettely). Alkutarkastusraporttia voidaan muuttaa toimijan kommenttien perusteella.

Kuva 1: Luomuvalvontaan hakeutuminen

3.4 Valvontajärjestelmään hyväksyminen

Alkutarkastuksessa mahdollisesti löytyneiden puutteiden korjaamisen jälkeen valvontaviranomainen laatii toimijalle hyväksyntäpäätöksen. **Luomutoiminta ja luomuraaka-aineiden vastaanotto voidaan aloittaa vasta, kun toimija on saanut hyväksyntäpäätöksen.** Hyväksyntäpäätöksen saanut toimija merkitään Eviran ylläpitämään luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin. Valvontajärjestelmään hyväksytty toimija saa hyväksyntäpäätöksen yhteydessä valvontaviranomaiselta luomusäätöjen mukaisen asiakirjaselvityksen (katso kohta 4.4), joka todistaa toimijan kuulumisen luomuvälittämiseen.

Valvontajärjestelmään hyväksytyin toimijan velvollisuudet

Valvontajärjestelmään liittyneen toimijan tulee pitää laatujärjestelmänsä ajan tasalla. Laatujärjestelmää, kirjanpitoa ja sen ajantasaisuutta tarkastetaan tarkastuskäynneillä. Laatujärjestelmässä tulee olla vähintään seuraavat kuvaukset ja mahdolliset varotoimenpiteet kuvattuina:

Yksikön ja/tai tuotantopaikkojen ja/tai toiminnan täydellinen kuvaus. Toimijan tulee kuvata ennen ja jälkeen rehu- ja rehujärjestelmien vastaanottoon, valmistukseen ja varastointiin käytettävät tilat. Tällainen voi olla lyhyt sanallinen kuvaus ja sen liitteenä pohjapiirros, jossa luomutuotantoon ja mahdollisesti muuhun toimintaan käytettävät tilat on merkitty. Luomutuotannossa puhdistus- ja desinfiointitilain varastointitilat tulee määrittellä. Lisäksi toimijan tulee laatia lyhyt kuvaus valmistettavista tuotteista; mille eläinlajeille ja minkälaista rehua valmistetaan.

Toimijalla tulee olla kirjallinen ohjeistus kaikista käytännön toimenpiteistä, jotka toimija on laatinut varmistukseksi luonnonmukaisen tuotannon sääntöjen noudattamisen. Näitä ovat esim. puhdistustoimenpiteet, omavalvonnan näytteenotto ja näytteiden analysointi. Toimijan laatujärjestelmässä määritellään rehuista tutkittavat analyysit, analysointitiheys, analyysien määrät ja analysoiva laboratorio ja tuotannon ajallinen tai muu eriy-

täminen, jos samoissa tiloissa valmistetaan myös muuta kuin luomurehua.

Varotoimenpiteiden tarkoituksena on varmistaa, että luomurehu ei kontaminoidu missään tuotannon, varastoinnin tai kuljetuksen vaiheessa eikä sen valmistukseen käytetä luonnonmukaisessa tuotannossa hyväksymättömiä tuotantopanoksia tai tuotantomenetelmiä. Luotettava siilokirjanpito ja sen varmentaminen, sekä puhdistustoimenpiteet ja huuhteluajot, kun valmistetaan myös muita kuin luomurehujä, kuuluvat luomuvälittämiseen liittyneen toimijan velvollisuuksiin. Työntekijöiden huolellinen perehdytys sekä luomutuotannon sääntöjen tuntemus ja vastuiden jako organisaatiossa kuuluvat luomuvälittämisen velvollisuuksiin.

3.5 Kirjanpito ja taselaskelmat

Rehujen jäljitettävyyden todentamiseksi toimijan tulee pitää kirjaa valmistetuista luomurehuista ja rehuissa käytetyistä raaka-aineista. Kirjanpidosta on käytävä ilmi luomurehujen valmistukseen hankitut tuotantopanokset; rehuaineet/rehut, niiden tuotantotapa (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen), tuotantopanosten myyjä, tuotteiden toimittaja (jos eri kuin myyjä), esim. kuljetusliike ja toimituspäivä. Valmistettujen luomurehujen osalta tulee pitää kirjaa rehujen luonteesta, määristä, valmistuspäivämäärästä sekä rehun ostajan/vastaanottajan yhteystiedoista.

Jos toimija ei varastoi tai käsittele fyysisesti luomurehujä, ovat kirjanpito-vaatimukset seuraavat; ostettujen ja myytyjen luonnonmukaisten tuotteiden luonne, määrät, toimittajat, ostajat, vastaanottajat sekä tuotteiden myyjät tai viejät, jos nämä eivät ole samalla tavara-toimittajia.

Luomurehujen vastaanotossa toimijan tulee kirjata pakkausmerkintöjen ja saateasiakirjojen vastaavuuden tarkastusten tulos. **Vastaanotettaessa luomurehujä tarkistetaan, että pakkauksissa ja saateasiakirjoissa olevat tiedot (toimijan ja tuotteen nimi, eränumero, valvontaviranomaisen tunnusnumero) vastaavat toisiaan.** Tarkastuksen tuloksen voi kirjata esim. vaatimuksenmukaisuusvakuuteen (erän yksilöivä asiakirja) ja

vahvistaa päivämäärällä ja allekirjoituksella.

Luomuvalvontaan kuuluvan toimijan on suunniteltava kirjanpitoonsa siten, että siitä voi helposti saada selville luonnonmukaisesti tuotettujen rehujen vastaanotetut, varastossa olevat ja luovutetut määrät. Toimijan on laadittava määräjoihin yhteenvetoja näistä määristä. Kirjanpidosta on käytävä ilmi tuotantopanosten ja tuotoksen tase. Tuotantopanosten ja tuotosten on aina oltava yhtä suuret, tästä syystä **toiminnassa syntyvä hävikki on kirjattava**. Se, kuinka usein taselaskelmia tulee tehdä, riippuu toiminnan luonteesta ja laajuudesta. Pääsääntöisesti taseet tulee laatia neljännesvuosittain. Taselaskelmaa ei tarvitse tehdä, jos toimijan kirjanpidosta saa taseen vaivatta, esim. luomutarkastuksen aikana.

Tarkastuskäynnillä tarkastetaan varastokirjanpito. Kirjanpidosta tulee käydä selville toimijan varastossa olevat luonnonmukaiset rehut ja niiden määrä sekä jäljitettävyyys. **Toimijan tulee varmistaa, että jokaista luomurehusta vastaanoton yhteydessä saadaan erän, alkuperän ja tuotantotavan yksilöivä asiakirja.** Asiakirjojen säilytysvelvollisuus on viisi vuotta. Asiakirja voi olla vapaamuotoinen tai apuna voi käyttää Eviran laatimaa mallipohjaa, joka löytyy Eviran kotisivulta;

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/lomakkeet_ja_ohjeet/mallipohjat

3.6 Tuotantosäännöt

Luomurehut tulee pääsääntöisesti valmistaa kokonaan luonnonmukaisesti tuotetuista rehuaineista. Rehun lisäaineiden ja valmistuksen apuaineiden käyttöä tulee rajoittaa vain välttämättömään käyttöön tai erityisiin ravitsemuksellisiin tarkoituksiin. Kivennäisrehujen, hivenaineiden, vitamiinien tai vitamiinien esiasteiden tulee olla ensisijaisesti luonnollista alkuperää. Luomurehujen valmistuksessa tulee käyttää ensisijaisesti biologisia, mekaanisia ja fysikaalisia menetelmiä. Kotieläimiä tulee ruokkia eläimen ravitsemukselliset tarpeet sen eri kehitysvaiheissa täyttävällä luonnonmukaisesti tuotetulla rehulla.

Luomurehuissa käytettävien raaka-aineiden ja valmistusmenetelmien on oltava luomusäädösten ja hyvän rehujen valmistuskäytännön periaatteiden mukaisia. Toimijan laatujärjestelmän (omavalvonnan) tarkoituksena on varmistaa hyvien toimintatapojen avulla rehujen turvallisuus sekä luomurehujen aitous ja erilläänpito muista rehuista. Toimijan tulee huomioida HACCP-periaatteet (Hazard Analysis and Critical Control Point) toiminnassaan ja pidettävä yllä vaara-analyysiä ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmää, jossa huomioidaan rehujen turvallisuus sekä luomurehujen erityisvaatimukset. Toimijan tulee varmistaa, että vain luomusäädösten mukaiset rehut on merkitty luomuviittauksin. Luomutoimijan tulee varmistua riittävästä varotoimenpiteistä, jotta luomurehut eivät kontaminoitu sallimattomilla rehuilla, raaka-aineilla tms. Varotoimenpiteet tulee sisällyttää laadunvarmistus- ja HACCP-järjestelmään ja järjestelmiä tulee päivittää säännöllisesti. HACCP-järjestelmästä löytyy lisätietoja Eviran ohjeesta

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/elimet/rehut/ohjeet/rehu_801_1.pdf

Tavanomaisten ja luomurehujen erilläänpito

Luomurehujen ja tavanomaisesti tuotettujen rehujen erilläänpito vaatimukset koskevat toimijoita, jotka käsittelevät ja/tai varastoivat samoissa tiloissa tai kuljettavat samalla kuljetuskalustolla sekä luonnonmukaisesti että tavanomaisesti tuotettuja rehuja. Toimijoiden on huolehdittava siitä, että luomurehut ja muut rehut tai muut kuin luomutuotannossa sallitut aineet eivät pääse sekoitumaan eivätkä vaihtumaan missään valmistuksen, varastoinnin tai kuljetuksen vaiheessa.

Erilläänpito valmistuksessa ja varastoinnissa

Luomurehut on valmistettava ajallisesti tai paikallisesti erillään muusta rehujen valmistuksesta. Lisäksi luomurehujen valmistustoiminta on suoritettava yhteinäisenä jaksoneuvotteluna ja kokonaisina erinä. Puhdistustoimenpiteiden takia yhdessä jaksossa kannattaa valmistaa mahdollisimman suuri määrä luomurehua. Luomurehujen valmistus, pakkaus tai muut käsittelytoimenpiteet tulee aloittaa vasta, kun laitteet on huolellisesti puhdistettu,

jotta luomurehut eivät kontaminoidu. Toimijan tulee laatia tätä varten suunnitelma siitä miten tuotantolaitteet ja –tilat voidaan puhdistaa siten, etteivät luomurehut kontaminoidu.

Valmiit luomurehut tulee varastoida eri paikassa tai ajallisesti eri aikaan kuin muut rehut. Toiminnoista (luomu ja muut) sekä valmistusmääristä tulee pitää kirjaa ja ilmoittaa ne pyydettyä Eviralle. Rehujen jäljitettävyydestä tulee varmistua riittävästi toimenpiteillä (esim. valmistuserien numeroinnilla) sekä huolehtia, ettei luomurehujä sekoiteta tai etteivät ne sekoitu muihin rehuihin.

Puhdistustoimenpiteet

Toimijan tulee määrittellä toimintaansa riittävän tehokkaat puhdistusmenettelyt (mm. toimenpiteet, käytettävät välineet ja aineet sekä puhdistusten tiheys). Tuotantolinjat voidaan esim. ajaa tyhjiksi, sen jälkeen puhdistaa hyvin, tarkastaa puhdistuksen tulos fyysisesti ja kirjata tarkastuksen tulos, joka merkitään kirjanpitoon. Luomurehujen valmistuksen alkaessa toimija voi vielä tarvittaessa ottaa ensimmäisestä erästä pienen määrän luomurehua erilleen (ns. huuhteluajo). Erilleen otettu määrä voidaan markkinoida esim. tavanomaisesti tuotettuna. Toimijan tulee voida osoittaa erilläänpidon toimivuus asianmukaisella kirjanpidolla. Puhdistustoimenpiteet kuvataan laatujärjestelmässä ja niiden suorittaminen on aina kirjattava ylös.

Kielletyt aineet ja valmistusmenetelmät

Tietyt raaka-aineet ja valmistusmenetelmät eivät sovellu luomutuotantoon. Luomueläintuotannossa ei ole sallittua käyttää kasvunestajia tai synteettisiä aminohappoja. Luomurehuissa ei saa käyttää rehuaineita, jotka on valmistettu kemiallisesti syntetisoitujen liuottimien avulla, tällaisia ovat esim. uuttamisprosessista saatavat rouheet. Luomurehussa ei saa olla samaa rehuainetta luomuna ja tavanomaisena tai siirtymävaiheessa tuotettuna ja tavanomaisena. Luomure-

huja tai niiden raaka-aineita ei saa käsitellä siten, että käsittelyllä pyritään palauttamaan jokin ominaisuus, joka on valmistuksessa tai varastoinnissa menetetty. Tällaisten tekniikoiden käyttö on kielletty myös silloin, jos niillä on kuluttajaa harhaanjohtava vaikutus tai niillä korjataan huolimaton käsittelyä. Luomurehujen käsittelyssä ionisoivan säteilyn käyttö on kielletty.

Muuntogeenisten organismien käyttökielto

Muuntogeeniset organismit (gmo) sekä tuotteet, jotka on tuotettu muuntogeenisistä organismeista tai niiden avulla ovat luonnonmukaisesta tuotannosta annetun kuvan vastaisia. Tämän vuoksi muuntogeenisten organismien ja tuotteiden, jotka on tuotettu muuntogeenisistä organismeista tai ovat niiden tuottamia, käyttö on kielletty luonnonmukaisessa tuotannossa. Poikkeuksena ovat eläinlääkkeet, joita edellä mainittu kielto ei koske.

Toimijan on itse varmistettava, etteivät hänen käyttämänsä tuotteet tai tuotantopanokset (esim. rehuaineet tai rehun lisäaineet) ole valmistettu gm-aineksista tai tuotettu niiden avulla. **Pääsääntöisesti rehujen ja elintarvikkeiden kohdalla voidaan luottaa tuotteen pakkausmerkintöihin tai tuotteen mukana kulkeviin asiakirjoihin**, koska lainsäädäntö edellyttää merkitsemään gm-rehut ja -elintarvikkeet. Muiden tavanomaisesti tuotettujen tuotantopanosten kohdalla toimijoiden on vaadittava myyjältä valmistajan antama vakuutus, ettei tuotteella muuntogeenisiä organismeja tai niillä tuotettuja aineita. Näitä potentiaalisia rehuaineita ovat sellaiset rehun lisäaineet, kuten entsyymit ja mikrobivalmisteet, joita valmistetaan muuntogeenisistä organismeista, niistä tuotetuista tuotteista tai niiden avulla. **Luonnonmukaisesti tuotettujen rehujen/rehuaineiden osalta vakuutta ei tarvita.**

Mallina vakuudesta toimii komission asetuksen (EY) N:o 889/2008 liite XIII ja se löytyy eri kielillä:

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/lomakkeet_ja_ohjeet/mallipohjat/liite_15_gmo_vakuutus.pdf

Muuntogeeninen aines luomurehussa

Luomutuotanto haluaa tarjota kuluttajalle mahdollisuuden valita muuntogeenitön vaihtoehto. Sen takia tavoitteena on, että luonnonmukaisesti tuotetuissa rehuissa esiintyy mahdollisimman vähän muuntogeenisiä aineksia. Tilanteessa, jossa EU:ssa hyväksyttyä muuntogeenistä ainesta on todettu luomurehusta, tulee ensin selvittää gm-aineksen pitoisuus. Mikäli gm-aineksen pitoisuus alittaa lainsäädännön asettaman muuntogeenisen aineksen merkintärajan (0,9 %) ja kontaminoituminen on yksittäinen tapaus ja sitä on ollut teknisesti mahdotonta välttää, voidaan rehu markkinoida luomuna tai ko. luomurehuaineesta voidaan valmistaa luomurehujä. Evira suosittelee, että luomurehujä valmistava tai markkinoiva toimijä seuraa hankkimiensa raaka-aineiden/luomurehujen laatua tutkimalla rehuista gm-aineksia osana oma-valvontaa.

Luonnonmukaisen tuotannon siirtymävaiheessa saatu rehu

Luonnonmukaisen tuotannon siirtymävaiheessa saatua rehujä (ns. SV2-rehu) voidaan käyttää kotieläinten ruokinnassa luomutiloilla. Jos luomutuotannon SV2-rehu on muualla kuin omalla tilalla tuotettu, sen käyttö voi olla enintään 30 % rehuannoksesta. Lisätietoja siirtymävaiheessa saadun rehun käytöstä löytyy eläintuotannon ohjeesta.

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/lomakkeet_ja_ohjeet/luomuohje_2_elaintuotanto_netti_15032010_2-painos.pdf

Tavanomaisen valkuaisrehun käyttö sikojen ja siipikarjan ruokinnassa

Komission antaman poikkeuksen turvin sikojen ja siipikarjan (yksimahaisten) ruokinnassa tavanomaisia valkuaisrehujä voidaan käyttää enintään 5 % vuosittaisesta (12 kk jakso) maatalousperäisten rehujen sisältämästä kuiva-aineesta 31.12.2017 asti, mikäli luonnonmukaisesti tuotettua valkuaisrehujä ei ole saatavilla. Kasvinsyöjiä (märehtijät) poikkeus ei koske.

Rehut, joiden osalta epäillään, että ne eivät täytä luomuvaatimuksia

Jos toimijä epäilee, että sen tuottama, valmistama tai toiselta toimijalta saama rehu ei täytä luomuvaatimuksia, on toimijan joko poistettava luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät kyseisestä tuotteesta tai siirrettävä rehut erilleen ja lopetettava niiden markkinointi luonnonmukaisesti tuotettuna. Toimijä voi valmistaa, pakata ja/tai saattaa luomurehun markkinoille vasta, kun epäily on poistunut. Mikäli kyseessä on luomutuotantoon soveltumaton rehu, joka täyttää rehulainsäädännön vaatimukset, voi toimijä markkinoida rehun tavanomaisesti tuotettuna. Toimijan on välittömästi ilmoitettava Eviralle tällaisista epäilyttävistä tapauksista. Evira voi vaatia, että tuotetta ei saa markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuna elleivät toimijan toimitamat tai jostain muusta lähteestä saadut tiedot vakuuta Eviraa siitä, että epäily on poistettu. Mikäli toimijä toimii vastoin luomusäädöksiä, voidaan toimijalle määrätä markkinointikielto. Seuraamuksista löytyy lisätietoä kohdasta 8.1.

4 Tuotantotarkastukset

4.1 Mitä ovat tuotantotarkastukset?

Luomurehujen valvontajärjestelmään kuuluvien toimijoiden luona tehdään tuotantotarkastus kerran vuodessa. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastuskäynnillä varmistetaan, että toimija noudattaa luomusäätöasetuksen sääntöjä. Tarkastus perustuu toimijan kirjanpitoon, asiakirjoihin ja merkintöihin, joten toimijan laatimat työohjeet, rehuaineiden/rehujen merkinnät sekä kaikki luomutoimintaan liittyvät tositteet ovat tärkeitä tarkastuksen kohteita ja **toimijan on varmistettava, että kaikki asiakirjat löytyvät ja ovat tarkastettavissa tarkastuskäynnillä.** Tuotantotarkastuksella tarkastetaan fyysisesti myös tuotanto- ja varastotiloja sekä varmistetaan, että luomurehujen erilläänpito toimii, pakkausmerkinnät ovat kunnossa ja sekoittuminen muihin rehuihin on estetty tehokkaasti.

Tuotantotarkastuksesta laaditaan tarkastuskertomus, jonka perusteella Evira tekee päätöksen tuotantotarkastuksen hyväksymisestä. Toimija varmentaa tuotantotarkastuskertomuksen allekirjoituksellaan. Hyväksytyyn tuotantotarkastuksen jälkeen toimijalle annetaan valvontajärjestelmään kuulumisesta asiakirjaselvitys. Mikäli toimija kuuluu johonkin toiseen luomuvalvontajärjestelmään esim. elintarvikkeiden tai maataloustuotteiden osalta, samalla tarkastuskäynnillä voidaan suorittaa kaikkien tuotantosuuntien luomutarkastukset. Mikäli toiminnassa on havaittu epäkohtia, voidaan toimijalle määrätä maksullinen uusintatarkastus. Evira voi tehdä toimijoille myös valvon-

nassa havaittuihin riskeihin perustuen ylimääräisiä tarkastuksia.

4.2 Tarkastajat

Evira valvoo luonnonmukaisesti tuotettujen rehujen valvontajärjestelmään kuuluvia toimijoita käyttäen apunaan valtuuttamia tarkastajia. Tarkastajat toimivat virkavastuulla. Tarkastajat tekevät Eviran toimeksiannosta valvontajärjestelmään kuuluvan toimijan luona tuotantotarkastuksen vähintään kerran vuodessa.

4.3 Valvontamaksut

Luomurehujen valvonta on maksullista ja luomuhakemusten käsittelystä, tarkastuksista ja päätöksistä laskutetaan voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Hinnasto on saatavissa Eviran internet-sivuilta

<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/asiointi/hinnasto/>

Eviran hinnasto perustuu kulloinkin voimassa olevaan Maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Elintarviketurvallisuusviraston maksullisista suoritteista.

4.4 Asiakirjaselvitys

Valvontaviranomainen antaa valvontajärjestelmään kuuluville toimijoille, jotka täyttävät luonnonmukaisen tuotannon vaatimukset, komission asetuksen liitteen XII mukaisen asiakirjaselvityksen. Selvityksestä käyvät ilmi toimijan tuoteriikot ja toiminta sekä asiakirjan voimassaoloaika. Asiakirjaselvitys annetaan kerran vuodessa ja se on voimassa seuraavan

kalenterivuoden loppuun. Asiakirjaselvityksen voimassaolo lakkaa, jos toiminnassa todetaan puutteita tai toimija eroaa valvontajärjestelmästä. **Asiakirjaselvityksellä toimija osoittaa kuuluvansa luomuvalvontajärjestelmään, mutta se ei takaa yksittäistä luomurehuerää luonnonmukaisesti tuotetuksi.** Luomuerän vaatimuksenmukaisuudesta vastaa toimija.

Ostaessaan luonnonmukaisesti tuotettuja rehuja/rehuaineita toimijan tulee varmistua siitä, että tavarantoimittaja kuuluu luomurehujen valvontajärjestelmään. **Toimijan velvollisuus on tarkastaa tavarantoimittajiensa asiakirjaselvitys.** Asiakirjaselvitys (engl. Documentary Evidence) on suositeltavaa pyytää etukäteen tarkastettavaksi erityisesti silloin, jos tuo rehua Suomeen. Asiakirjaselvitystä käytetään koko yhteisön alueella.

5 Rehujen merkitseminen luonnonmukaisesti tuotetuiksi

Tavaramerkkejä tai myyntinimityksiä, joissa on luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavia ilmauksia, voidaan käyttää ainoastaan, **jos vähintään 95 % rehun maatalousperäisestä kuiva-aineesta koostuu luonnonmukaisesti tuotetuista rehuaineista.** Rehussa katsotaan olevan luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia ilmauksia, jos pakkausmerkinnöissä, mainonnassa tai kaupallisissa asiakirjoissa rehua tai rehuaineita kuvaillaan siten, että ostajan annetaan ymmärtää, että rehu on tuotettu luomusäädösten mukaisesti. Muuntogeeniseksi merkittyjä rehuja/rehuaineita tai niistä valmistettuja rehuja ei saa markkinoida luonnonmukaisena. Luomurehujen merkintöjä ei sovelleta lemmikkieläinten ruokiin eikä turkiseläinten tai vesiviljelyeläinten rehuihin.

5.1 Oikeus käyttää viittausta luomutuotantoon

Oikeus käyttää viittausta luomutuotantoon alkaa rehualan toimijan luomuvalvontaan **hyväksymispäätöksen päivämäärästä.** Toimija saa hyväksymispäätöksen saatuaan markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuja rehuja luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin myyntiväittämin ja merkinnöin. Toimija on valvontajärjestelmään liittyessään sitoutunut tuotanto-ohjeiden noudattamiseen. Toimijan vastuulla on, että hänen luovuttamansa rehut täyttävät kaikissa tilanteissa niitä vastaavat luomutuotannon vaatimukset. Toimijalla on oikeus käyttää viittausta luonnonmukaiseen tuotantotapaan siihen päivämäärään saakka, jolloin päätös toimijan poistamisesta valvontajärjestelmästä on tehty. Toimijan tulee huomioida, **että valvonta-**

järjestelmästä eroamisen jälkeen luomurehujen markkinointi luonnonmukaisesti tuotettuna ei ole sallittua.

5.2 Rehujen pakolliset pakkausmerkinnät

Luonnonmukaiset rehut merkitään ensisijaisesti rehulainsäädännön mukaisesti, jonka lisäksi ne merkitään luomusäädösten mukaisesti. Toimijan vastuulla on, että hänen valmistamat, maahantuomat tai markkinoimat rehut on varustettu asianmukaisilla merkinnöillä. Rehujen merkinnöistä löytyy lisätietoa:

http://www.evira.fi/files/attachments/fi/elajmet/rehut/oppaat/rehujen_merkintaopas.pdf

Luonnonmukaisesti tuotetun rehun nimessä voidaan käyttää luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavia ilmaisuja kuten **luonnonmukainen, bio tai eko.** Ilmausta, esim. "luonnonmukaisesti tuotettu" voidaan käyttää ainoastaan sellaisissa rehuissa, joiden koostumuksesta 95 % kuiva-aineesta on tuotettu luonnonmukaisesti. Tämän lisäksi enintään 5 % luomurehun kuiva-aineesta voi koostua aineista, jotka on mainittu asetuksen (EU) N:o 889/2008 artiklassa 22 tai liitteessä V.

Luomurehujen merkinnöissä tulee käyttää viimeisen tuotanto- tai valmistustoimenpiteestä vastaavan tarkastusviranomaisen tunnusta. Valvontaviranomaisen tunnusnumeroa on käytettävä niin EU:ssa tuotetuissa kuin EU:n ulkopuolelta tuoduissa rehuissa. Kaikkien Suomessa tuotettujen ja/tai valmistettujen

luomurehujen pakkauksissa/saateasiakirjoissa on oltava toimijaa valvovan viranomaisen tunnusnumero. Luomurehujen valvontajärjestelmää valvovan **Eviran tunnusnumero on FI-EKO-201**. Luomurehussa **ei saa olla samaa rehuainetta** luomuna ja tavanomaisena tai luonnonmukaisen tuotannon siirtymävaiheessa tuotettuna ja tavanomaisena.

EU:n ulkopuolelta Suomeen tuoduissa rehuissa käytetään kolmannen maan tarkastusviranomaiselle/-laitokselle komission vahvistamaa tunnusnumeroa, **ei Eviran tunnusnumeroa**. Tuontiin liittyen lisätietoa löytyy kappaleesta 6.1.

Ilmausta ”**voidaan käyttää luonnonmukaisessa tuotannossa asetuksen (EY) No: 834/2007 ja (EY) N:o 889/2008 mukaisesti**” voidaan käyttää rehuissa, jotka sisältävät luonnonmukaisesti tuotettuja ja/tai siirtymävaihe ja/tai tavanomaisia rehuaineita eri määrinä. **Viittausta voivat käyttää myös luomurehujen valvontajärjestelmään kuulumattomat toimijat, sikäli kun heidän valmistamansa/markkinoimansa rehut muuten soveltuvat luomukotieläimille.**

Luomurehujen etikettiin tai saateasiakirjoihin on merkittävä seuraavat asiat:

- toimijan nimi ja osoite sekä, jos eri kuin toimija, tuotteen omistajan tai myyjän nimi ja osoite
- rehun nimi ja viittaus luonnonmukaiseen tuotantotapaan (siirtymävaihe (SV2)/luomu)
- valvovan viranomaisen tunnusnumero
- erätunnus, joka mahdollistaa erän yhdistämisen kirjanpitoon.

Rehusta on annettava kuiva-aineeseen perustuen seuraavat tiedot:

- luonnonmukaisesti tuotettujen rehuaineiden prosenttiosuus
- siirtymävaiheessa (SV2) saatujen rehuaineiden prosenttiosuus
- luonnonmukaiset ja siirtymävaiheessa saadut rehuaineet on lueteltava
- muiden (ts. tavanomaisen rehuaineiden) prosenttiosuus
- maatalousperäisten rehujen kokonaisprosenttiosuus (=kasvi- ja eläintuotteet, hiiva sekä keruutuotannon tuotteet.)
- **maatalousperäisten rehuaineiden määrään ei lasketa kalajauhoa tai kivennäisrehuja**

5.3 Vapaaehtoiset merkinnät

Yhteisön tunnusta eli lehtilogoa (kuva 2) voidaan käyttää luonnonmukaisesti tuotetuissa elintarviketuotantoeläinten rehuissa, joiden valmistuksessa ei ole käytetty siirtymävaiheessa saatuja rehuaineita. Lemmikkieläinten luomurehuissa yhteisön tunnusta ei saa käyttää.

(1) Jos toimija merkitsee rehut yhteisön tunnuksella, tulee tunnusnumero sijoittaa rehun etiketissä tai saateasiakirjoissa samaan visuaaliseen kenttään yhteisön tunnuksen kanssa.

(2) Tunnuksen kanssa samassa visuaalisessa kentässä on mainittu, missä rehun maatalousperäiset raaka-aineet on tuotettu: ”tuotettu EU:ssa” tai ”tuotettu EU:n ulkopuolella” tai ”tuotettu EU:ssa ja EU:n ulkopuolella”.

(3) Lisäksi voidaan täydentää maan nimi, jos kaikki tuotteeseen sisältyvät raaka-aineet on tuotettu ko. maassa. Vähäiset

<p>Rehu on valmistettu luomusäännösten mukaisesti</p> <p>Rehun maatalousperäiset raaka-aineet ovat peräisin EU:n ja/tai EU:n ulkopuolisesta maataloudesta ⁽²⁾</p>	<p>Esim.</p> <p>FI-EKO 201⁽¹⁾ Tuotettu Suomessa</p>	<p>Toimijaa on valvottu Suomessa ⁽³⁾</p>
--	--	---

Kuva 2: Yhteisön tunnuksen, lehtilogon käyttö tuotantoeläinten rehuissa

Kuva 3: Luomu -valvottua tuotantoa – merkki

ainesosat voidaan jättää huomioimatta, edellyttäen, että niiden kokonaismäärä maatalousperäisistä raaka-aineiden kokonaismäärästä on enintään 2 %.

Luomu – valvottua tuotantoa – merkkiä (kuva 3) voidaan käyttää Suomessa valvotuissa luonnonmukaisesti tuotetuissa maataloustuotteissa, elintarvikkeissa, rehuissa ja lisäysaineistossa. Merkin vähimmäiskoko on 10 mm ja sen värit ovat vihreä tai musta. Merkin tulee olla ulkoasultaan muutoinkin graafisten ohjeiden mukainen. Merkin käyttöoikeutta on haettava Evirasta. Tarkempia tietoja merkin käyttöehdoista, graafisista ohjeista ja merkin käyttöoikeuden saaneista tuotteista saa Eviran internet-sivuilta www.evira.fi.

Luomurehuissa sallitut rehuaineet ja lisäaineet

Luomutuotannossa sallitut muut kuin luonnonmukaisesti tuotetut kasvi- ja eläinperäiset rehuaineet sekä kivennäisaineet ja kalastuksesta saadut tuotteet on lueteltu komission asetuksen liitteissä V ja VI, näitä tulee käyttää liitteissä annettujen käyttöehtojen mukaisesti. Luomunasetuksen liitteessä VI on lueteltu kaikki luomutuotannossa sallitut rehun lisäaineet. Ne on jaoteltu neljään eri luokkaan; 1) teknologisiin, 2) sensorisiin, 3) ravitsemuksellisiin ja 4) eläintuotantoon vaikuttaviin lisäaineisiin. Toimijan tulee huomioida, että **asetuksen liitteissä lueteltujen aineiden käyttö on rajoitettu ja sallittu vain liitteessä kuvatussa käyttötarkoituksessa.**

Vitamiinit

Luonnonmukaisessa tuotannossa eläinten vitamiinitarve pyritään tyydyttämään

käyttämällä luonnollisia vitamiinilähteitä. Pääsääntöisesti vitamiinien tulee olla peräisin maataloustuotteista. Synteettisten vitamiinien käyttömahdollisuus on määritelty eläinlajikohtaisesti.

Sikojen, siipikarjan ja hevosten ruokinnassa maataloustuotteista peräisin olevien synteettisten, luonnonvitamiinien kanssa identtisten vitamiinien käyttö sallitaan. Märehtijöille sallitaan luonnonvitamiinien kanssa identtisten synteettisten A-, D- ja E-vitamiinien antaminen.

Kivennäisrehuaineet

Luomutuotannossa sallittu kivennäisrehuaineet on lueteltu luomunasetuksen liitteessä V. Ainoastaan liitteessä mainittuja kivennäisiä voidaan käyttää luomukotieläinten ruokinnassa, kivennäisiä ei lasketa maatalousperäisiin ainesosiin.

Eläinperäiset rehuaineet

Luomunasetus ei rajoita eläinperäisten luonnonmukaisesti tuotettujen rehuaineiden käyttöä. Niitä saa luomukotieläintiloilla käyttää muun lainsäädännön antamissa puitteissa (esim. TSE-astus, sivutuoteasetus jne.)

Kestävästä kalastuksesta (EU ja ETA-maissa tuotettu kalajauho) saadun kalajauhon käyttö on sallittu muiden kuin kasvinsyöjien (märehtijät) ruokinnassa. Kalajauhon ja muiden tuotteiden valmistuksessa ei saa käyttää kemiallisia liuotimia. Kalajauhoa ei lasketa maatalousperäiseksi ainesosaksi.

Muut rehuaineet

Hiivat; *Saccharomyces cerevisiae* ja *Saccharomyces carlsbergiensis*.

Vain edellä mainittuja inaktivoituja tai tapettuja hiivoja voidaan käyttää luomukotieläinten ruokinnassa. Koska hiiva

luokitellaan luomutuotannossa maatalousperäiseksi ainesosaksi, niin edellä mainittujen hiivojen käyttö on sallittu luomukotieläimille, vain jos nämä hiivat on tuotettu luonnonmukaisesti.

Huom! Elävät hiivat kuuluvat eläintuotantoon vaikuttaviin lisäaineisiin (luomuasetus, liite VI, 4) eläintuotantoon vaikuttavat lisäaineet.)

Tavanomaisen melassin, mausteiden ja yrttien käyttö rehussa

Tavanomaisia melassia, mausteita ja yrttejä voidaan käyttää luomutuotantoon soveltuvien rehujen valmistuksessa, jos luonnonmukaista vaihtoehtoa ei ole saatavilla, eikä niiden tuotannossa ei ole käytetty kemiallisia liuottimia. Luomutilalla tavanomaista melassia, yrttejä ja mausteita voidaan käyttää enintään 1 % vuosittaisesta rehuannoksesta. Rehuannos lasketaan eläinlajikohtaisesti maatalousperäisten rehujen kuiva-aineesta ja luomukotieläintilan tulee pitää kirjaa käyttämästään tavanomaisen rehuaineen määrästä.

6 Sisämarkkinakauppa ja tuonti

6.1 Asiakirjat

Luomurehujen sisämarkkinakauppaa tai maahantuontia EU:n ulkopuolelta suunnittelevan toimijan tulee rekisteröityä Eviraan rehualan toimijaksi. Tämän lisäksi toimijan tulee varmistua siitä, että kauppakumppani eli luomurehujen markkinoiva toimija on rekisteröitynyt rehualan toimija omassa maassaan ja kuuluu luomuvalvontajärjestelmään omassa maassaan tai luomujärjestelmään, joka on EU:ssa tunnustettu (maahantuonti kolmansista maista).

Rehun **tuojan on tarkastettava** komission asetuksen liitteen XII mallin mukainen **voimassaoleva asiakirjaselvitys tavaran-toimittajaltaan**. Sen tulee olla ko. jäsenmaan luomuvalvontaviranomaisen/-tarkastuslaitoksen toimijalle antama. Asiakirjaselvitys tulee saada suomen, ruotsin tai englannin kielellä tai vaihtoehtoisesti siitä tulee laatia virallinen käännös. Kirjanpitoa varten asiakirjaselvityksestä riittää kopio/sähköinen tallenne.

Asiakirjaselvityksen lisäksi toimijan tulee hankkia luomurehulle **eräkohtainen asiakirja (irtorehut)**, jossa yksilöidään erä, alkuperä ja tuotantotapa. Pakatuissa rehuissa nämä tiedot tulee löytyä rehun etiketistä. Asiakirjaselvitykset, eräkohtaiset asiakirjat ja luomurehujen etiketit tarkastetaan tuotantotarkastuskäynnillä.

Asiakirjojen lisäksi toimijan tulee varmistaa, että luomurehu soveltuu rehuksi myös hygieeniseltä laadultaan. Tuonin yhteydessä Evira ottaa rehuista riskiperusteisesti näytteitä. Rehuista tutkitaan mm. salmonellaa, eläviä tuhohyönteisiä ja hukkakauraa.

Luomurehujen maahantuonnista EU:n ulkopuolelta löytyy tietoa Eviran ohjeesta Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 6 – Tuonti –julkaisusta

http://www.evira.fi/portal/fi/evira/lomakkeet_ja_ohjeet/luomu/

6.2 Hygieniavaatimukset ja saastuneen rehun käsittely

Eviran määrittämien riskirehujen kohdalla rehuista otetaan Suomeen saapuessa viralliset valvontanäytteet mm. rehujen salmonellattomuuden varmistamiseksi. Mikäli luomurehuista todettaisiin salmonellaa, voi toimija hakea käsittelylupaa erälle. Koko tuontierä käsitellään yhtenä eränä, vaikka se olisi jaettavissa osiin (esim. suursäkeittäin tai junavauvuittain). Salmonella voidaan tuhota luomurehusta vain kuumennuskäsittelyllä. Toimija hankkii tiedot kuumennuskäsittelystä käsittelyn tekevältä laitokselta ja esittää Eviralle käsittelysuunnitelman, jossa on kuvattu paikka missä rehun käsittely tehdään, kuka vastaa toiminnasta, rehun kuumennusaika, lämpötila, luomurehujen varastointipaikka, rehun kuljetussuunnitelma ja näytteenottaja, joka ottaa rehusta uusintanäytteet kuumennuskäsittelyn jälkeen. Suunnitelman perusteella Evira antaa erälle käsittelyluvan.

Käsittelyn jälkeen erästä otetaan uudet näytteet ja jos erä todetaan puhtaaksi, voidaan luomurehu ottaa käyttöön Eviran antamalla luvalla.

6.3 Jäljitettävyys ja asiakirjat

Jäljitettävyyden varmistamiseksi kaikissa luomurehujä koskevissa asiakirjoissa tulee olla luomutuotantoon viittaavat merkinnät (esim. luonnonmukaisesti tuotettu) ja yksilöllinen tunniste, eränumero. **Erä ja asiakirjat tulee voida yhdistää luotettavasti ja helposti.** Yksinkertaisimmin tämä käy eränumeron avulla. Eränumero voi olla esim. rehun valmistuspäivämäärä. **Samaa eränumeroa käytetään vain kerran,** jotta rehun jäljitettävyys säilyy. Tuontierissä eränumero tulee kirjata kaikkiin rehun saateasiakirjoihin, jotta asiakirjat ja erä voidaan helposti yhdistää toisiinsa. Mikäli asiakirjoissa ei ole luomutuotannon osalta riittäviä merkintöjä tai asiakirjoja ei voida yhdistää rehuerään, ei valvontaviranomainen voi käsitellä erää luonnonmukaisesti tuotettuna. **Toimijan velvollisuus on huolehtia tarvittaessa esim. kauppakumppania ohjeistamalla, että rehujen jäljitettävyys ja asiakirjojen sekä erän yhdistäminen onnistuu.** Asiakirjojen säilytysvelvollisuus on viisi vuotta.

7 Muutokset toiminnassa tai olosuhteissa

7.1 Valvontaviranomaiselle ilmoitettavat asiat

Valvontaviranomaiselle ilmoitettavia muutoksia ovat:

- Luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään merkityn toimijan vaihtuminen. Uudelta toimijalta edellytetään kirjallista sitoumusta valvontajärjestelmään liittymisen ehtoihin.
- Yhteystietojen vaihtuminen: nimen, osoitteen, puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen muutoksesta on ilmoitettava.
- Toimintojen ja tuotteiden luonteen muutokset
- Toiminnan käynnistäminen katkon jälkeen.
- Tietyt muutokset edellyttävät kirjallista ilmoitusta valvontaviranomaiselle.

Lomakkeet löytyvät Eviran kotisivuilta: http://www.evira.fi/files/attachments/fi/elaimet/rehut/lomakkeet/luomu/luomuvalvon_talomake_12.pdf

7.2 Valvonnasta eroaminen

Toimijan lopettaessa luomutuotannon hänen on erottava luomuvalvontajärjestelmästä kirjallisesti. Ilmoituksen voi tehdä joko Eviran lomakkeella tai se voi olla vapaasti laadittu.

Toimijan oikeus myydä valmistamiaan/markkinoimiaan luomurehuja luonnonmukaisesti tuotettuina päättyy sinä päivänä, kun päätös toimijan poistamisesta luomuvalvontajärjestelmästä on tehty. Toimijan tulee varmistaa, että kaikki varastoidut luomurehut on markkinoitu eteenpäin ennen eroilmoitusta, jollei niitä ole tarkoitus markkinoida/käyttää tavanomaisena rehuna.

8 Seuraamukset ja muutoksenhaku

8.1 Seuraamukset

Luonnonmukaisessa tuotannossa luomusäädösten rikkomiseen liittyvä seuraamus on pääsääntöisesti valvontaviranomaisen päätös, jolla veloitetaan toimijaa poistamaan luomuviitaukset rehusta. Päätös koskee sitä rehuerää, joka ei ole luomusäädösten mukainen. Jos valvontaviranomainen epäilee perustellusti, että toimija aikoo markkinoida rehuja, jotka eivät täytä luomuvaatimuksia, mutta joissa on viittaus luonnonmukaiseen tuotantotapaan, valvontaviranomainen voi päätätä, että toimija ei tilapäisesti saa markkinoida rehua luomutuotantoon viittaavin merkinnöin. Valvontaviranomaisen on määräjän jälkeen joko kumottava päätös tai annettava pysyvä markkinointikielto.

Toimijan on toimittava täydellisessä yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa epäilyn selvittämiseksi. **Toimija on velvollinen tiedottamaan kirjallisesti ostajille, mikäli hänen toimittamansa rehut eivät täytä luonnonmukaisen tuotannon vaatimuksia.** Mahdollisista seuraamuksista, kuten markkinointikiellosta, on myös tiedotettava kirjallisesti ostajille. Sääntöjen vastaisuuksista voidaan informoida muiden jäsenmaiden tarkastusviranomaisia, toimivaltaista viranomaista ja komissiota.

8.2 Muutoksenhaku

Toimijalla on valitusoikeus viranomaisen päätöksestä. Valitusosoitus postitetaan toimijalle päätöksen mukana.

Ohjeen sitovuus ja sen noudattaminen

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Lainsäädäntö on tuotu tekstissä selkeästi esiin. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.